

Učitel matematiky

Beloslav Riečan

Výchova k poslaniu, poslanie k výchove Education for mission, mission for education

Učitel matematiky, Vol. (1992), No. 4, 4–5

Persistent URL: <http://dml.cz/dmlcz/152120>

Terms of use:

© Jednota českých matematiků a fyziků, 1992

Institute of Mathematics of the Czech Academy of Sciences provides access to digitized documents strictly for personal use. Each copy of any part of this document must contain these *Terms of use*.

This document has been digitized, optimized for electronic delivery and stamped with digital signature within the project *DML-CZ: The Czech Digital Mathematics Library* <http://dml.cz>

Výchova k poslaniu, poslanie k výchove

Prof. Beloslav Riečan, DrSc, Matematický ústav SAV Bratislava

Cieľom tohto textu má byť prezentácia autorových náhľadov na výchovu budúcich učiteľov matematiky. Preto sa nám v prvom rade načíms zamysieť nad osobnosťou učiteľa matematiky a v širšom kontexte nad profesiou - poslaním učiteľa i nad profesiou - poslaním matematika.

Aký by mal byť učiteľ matematiky

Karel Čapek v dvadsiatych rokoch napísal: "Na nedávnom medzinárodnom sjezde se hodne rokovalo o tom, má-li být středoškolský profesor hlavně pedagog či hlavně odborník ... poznal jsem na vlastní kůži kantorů jako málokdo. A tedy tvrdím, že nejlepšími pedagogy byli skoro bez výjimky ti, kteří byli nejlepšími odborníky".

Jur Hronec na svoje učiteľské začiatky spomína takto: "Prišiel som rovno z univerzity. Pedagogicky nevzdelaný a prakticky nezkúsený vstúpil som do triedy pred žiakov. Moje kroky boli neisté, neurčité. Ale mal som ohotu k práci, túhu po samovzdelaní a lásku k žiakom a k svojim odborovým predmetom."

"Hlboké zaujatie, učiteľova láska k predmetu" - píše I. Grekiová (inak známa sovietska matematicka E.S. Ventcelová) v románe Katedra - "vychováva lepšie než akákoľvek informacia, ktorú podáva. Keď študenti počujú nadšenca, získavajú viac ako ze styku s akýmkoľvek učencom: veľký príklad nezištnej lásky".

Teda aký by mal byť učiteľ matematiky? Krátko by sme mohli zhrnúť jeho vlastnosti takto: Mal by to byť človek, ktorý má rád svojich žiakov a matematiku. Teda človek, ktorý má rád to, čo má učiť a toho, koho má učiť. Pri porovnaní s týmto kľúčovým kritériom všetky ostatné znaky sú zanedbateľné.

Vivat academia

Dovoľte použiť opäť argumentáciu Karla Čapka: Mnoho viny jest (nebo bylo) na hodně pošetilých učebních metodách, ale více viny je na lhostejném vyučovacím řemesle mnohých učitelů, kteří, nemajíce osobního poměru k své látce, vtlučkají žákům do hlavy právě to nejmechaničtější na věci, co jim dá nejméně práce a vysvětlování: tedy letopočty, definice, slovíčka a vzorce. ... Mnoho by v tomto směru mohla učinit universita, ale to je zas takové vysoké gymnasium, kde se občas vyskytnou zas ti školometi a přednáškoví živnostníci - proboha nezlobte se, že to říkám, ale bývají tam tuze divní patroni. Tedy chci říci, že universita, jež si konečně může vybírat, by mohla být opravdu sborem osobností, tvůrčích a plodných odborníků a filosofů, z nichž by linulo světlo pořádného vědění a poznávací radosti až do poslední venkovské primy. Ta pravá pedagogika se začíná docela nahore, na katedrách universitních profesorů. Jen ji nezbyrokratizovat. Aktivovat ji tvořivě, vědeckou úrovní našich universit. Chcete-li lepší střední školu, musíte začít s lepší a nejlepší universitou. ... Je-li něco nemoderního a nepružného v našich středních školách, obáváme se, že to znamená, že tkví něco nemoderního a nepružného v našich universitách."

Quod temptare nocebit?

To je latinský názov jedného článku prof. Tibora Neubrunna, ktorý vyjde v Matematických obzoroch. V slovenskom preklade znamená: Čo zaškodí, ak sa pokúsime? T. Neubrunn v ňom píše:

"V niektorých partiách matematiky, ktoré vysvetľujeme našim študentom nedosahujeme želateľné výsledky, alebo dosahujeme žalostnejšie výsledky ako v iných. Pritom ide o partie podávané výbor-

nými učitelmi, odborně správně a kryté výbornou studijnou literaturou. V čem sa prejavuje neúspech? Študenti nie sú istí, že látku naozaj ovládajú a ak sa neskôr stanú učiteľmi, tak táto neistota sa prenáša ďalej."

Temptamus igitur. Pokúsme sa ustúpiť od tradicionalizmu a vytvoriť na univerzitách smelé učebné plány a osnovy, keď nám už do toho nik nehovorí. Práve na univerzitách začať boj proti preťažovaniu študentov množstvom prebranej látky, uprednostniť kvalitu pred kvantitou. Vnikať so študentami do látky pre ich novej práve tak, ako vnikáme do novej výskumnej problematiky my sami: húževnato, ale trpezlivo, na konkrétnych príkladoch, modeloch, podľa možnosti bez stresov, ale v tvorivej pohode. Dokázat neplniť a nesplniť plán. Prestať sa strnulo pridržiať ekonomizmu, ktorý nám prikazuje nevyučovať nič "zbytočne", zbytočne nepakovať učivo. Ekonomizmu, ktorý sleduje formálne logickú prezentáciu matematiky, ale nie vždy berie do úvahy jej ducha, tobož zretele didaktické. Ekonomizmu, ktorý sleduje model deterministický, mechanický, hoci proces prijímania nových poznatkov je stochastický. Uvážlivo hodnotiť akademizmus, ktorý sice na jednej strane môže upevňovať akademickú slobodu, ale na druhej strane môže viesť k nezáujmu o študenta, jeho problémy, ba aj jeho osobnosť. Osobitnú pozornosť venovať talentom, bdieť nad študentskou vedeckou tvorivosťou. Ale všetkým študentom dať potrebnú sebadôveru. Prijateľným spôsobom vyriešiť problém koordinácie vyučovania matematiky a fyziky na univerzite.

NIŽŠÍ TŘÍDY VÍCELETÝCH GYMNÁZIÍ

Učitelům matematiky na nižších gymnáziích

Při matematické pedagogické sekci JČMF byla v prosinci 1991 ustanovena odborná skupina pro vyučování matematice na nižších gymnáziích. V tomto čísle Zpravodaje se můžete dočíst podrobnější informace. Zájemci o spolupráci v této oblasti se mohou přihlásit na adresu: doc.dr.F.Kuřina

Pedagogická fakulta
N.Svobody 301
500 02 Hradec Králové

Matematika na nižších gymnáziích

František Kuřina

Nižší gymnázia jsou realitou naší současné školy. Vznikala po roce 1989 spontánně jako reakce na poválečný vývoj našeho školství, na jednotnou nediferencovanou základní školu. Je přirozené, že v praxi řeší nižší gymnázia mnohé problémy, na něž nejsou teoreticky ani prakticky připravena: není vymezena jejich koncepce, nemají zcela vyhovující osnovy ani učebnice, na výuku nejsou dobře připraveni učitelé, je nutné řešit mnohé závažné otázky provozní a technické.